

Arvonlisää kestävästä energialiiketoiminnasta – energiatuotannon ja -talouden osaamista Pohjois-Pohjanmaalle-hankkeeseen osallistuminen

Khall 03.12.2024 § 265
191/00.01.06/2024

Valmistelija

Kunnanjohtaja Minna Kärkkäinen, 0400855946,
minna.karkkainen@vaala.fi

Pohjois-Pohjanmaan tavoiteltavan aluerakenteen 2050 yhtenä keskeisenä teemana on kestävä energiantuotanto ja siihen pohjautuva teollisuus. Alueen tavoitteena on kasvaa globaaliksi energiaosaamiskeskittymäksi, jossa energiatalouden murrokseen on vastattu päämäärätietoisesti ja pitkäjänteisesti. Uusiutuvan energian tuotannon kasvattamisen lisäksi tavoitteena on toteuttaa energian jatkojalostusta ja varastointia.

Alueen vahvuuksia ovat suuri tunnistettu uusiutuvan energian tuotantopotentiaali, merkittävä määrä julkistettuja vihreän siirtymän investointihankkeita, useita aktiivisia kehitysyhtiöitä ja Oulun yliopiston monitieteinen tutkimustarjonta.

Kasvanut tuulivoimarakentaminen, vihreän siirtymän investointiaktiivisuus ja keskustelu Suomen roolista muun Euroopan energiantuottajana on synnyttänyt huolen lisäarvon jäämisestä energiaa tuottavalle alueelle. Ymmärrys lisäarvon syntymisen mekanismeista on edellytys hankkeiden hyväksyttävyydelle ja alueen menestykselle. Investointien yhteydessä tulisiikin varmistaa, että niiden avulla syntyvä lisäarvo jää hyödyntämään aluetta sekä sen toimijoita ja asukkaita. Ymmärrys lisäarvon muodostumisesta on mahdollista kasvattamalla paikallista osaamista.

Arvonlisää kestävästä energialiiketoiminnasta – energiatuotannon ja -talouden osaamista Pohjois-Pohjanmaalle-hankkeen tavoitteena on varmistaa, että vihreän siirtymän investoinnit juurtuvat alueen ekosysteemeihin arvonlisää ja uutta kasvuliiketoimintaa tuottavalla tavalla. Tämän toteuttamiseksi hankkeessa 1) tuotetaan tietoa arvonlisän muodostumisesta, sen alueellisista tekijöistä ja siihen liittyvästä yrittäjyydestä sekä 2) perustetaan jatkuvuuden varmistava energiatuotantoon ja -talouteen keskittyvä tutkimusryhmä ja verkosto, joka hankkeen aikana juurtuu Pohjois-Pohjanmaan alueelle tietoa, osaamista ja ratkaisuja tuottavaksi yksiköksi. Yksikkö toimii tiiviissä yhteistyössä uusiutuvan energian tuotantoon, jalostamiseen ja käyttöön liittyvien yritysten ja yrityspalveluverkostojen kanssa.

Hankkeen suunnitteluvaiheessa on kartoitettu seuraavia teemoja, joilla on todettu olevan yhteys aluetalouteen:

1. Toiminnan taloudelliset vaikutukset eli liiketoiminnan tuottama lisäarvo alueelle
2. Vaikutukset paikalliseen teollisuuteen
3. Pk-yritysten osallistuminen
4. Alueellinen jakautuminen
5. Työllisyysvaikutukset
6. Vaikutukset kestävästä kehityksen osa-alueisiin
7. Poliittinen ja institutionaalinen ympäristö
8. Kauppa ja investoinnit

Edellä mainitut teemat tarkentuvat syvällisemmän perehtymisen pohjalta. Työtä tuetaan tapaustutkimuksin (caset), jotka valitaan yhteistyössä mukaan lähtevän verkoston kanssa.

Jatkotutkimuksiin valittavat teemat selvitetään hankkeen aikana ja niille haetaan rahoitus. Yhteistoiminnassa hyödynnetään työpajoja, seminaaritilaisuuksia.

Hankkeen aikana tuotetut tiedot kootaan alueen toimijoita palvelevaksi ohjeistukseksi/ tutkitun tiedon tietovarannoksi (ns. käsikirja), joka edesauttaa kaupunkia, kuntia ja yrityskehitysorganisaatioita ohjaamaan yritysten sijoittumista alueelle lisäarvoa tuottavalla tavalla sekä alueen yrityksiä ymmärtämään omat mahdollisuutensa osana tätä kokonaisuutta.

Hankkeen toiminta rakentuu seuraavista työpaketeista:

TP 1 Globaalien arvoketjujen kytkentä aluetalouteen

TP 2 Vihreän siirtymän arvoketjujen alueellinen rakenne ja tuotantorakenteiden optimointi

TP 3 Globaalien arvoketjujen synnyttämä paikallinen kasvuyrittäjyys

TP 4 Energiasiiirtymän aluetoimijoiden "käsikirja"

TP 5 Jatkotutkimustarpeiden kokoaminen ja rahoitushakujen käynnistäminen

TP 6 Yhteistoiminta, viestintä ja projektihallinto

Hankkeen keskeisenä tuloksena on tuotettu tietoa, mikä tukee kehitystapoja, joilla yhdistetään globaaleja arvoketjuja aluetalouteen sekä kehitetty mekanismeja arvonsiirron hallinnoimiseksi (TP1), tuotettu tietoa siitä, mitkä ovat lisäarvoa luovien alueellisten elementtien tunnuspiirteitä (TP2) sekä tuotettu tietoa siitä, miten yrittäjyyttä ja työpaikkojen syntymistä voidaan edistää vihreän siirtymän aihepiiriin (TP3), luotu käsikirja (ohjeistus/ tietovaranto) alueen toimijoille (TP4) ja käynnistetty rahoitushaku vähintään yhdestä uudesta hankkeesta (TP5) yhdessä valittuihin tutkimusteemoihin.

Lisäksi on perehdytty mahdollisten osatoteuttajien kanssa heidän valitsemiinsa case-kohteisiin ja konkretisoitu tutkimuksen TP1-TP3 tuloksia niissä.

Hankkeen tueksi perustetaan pro-aktiivinen energiantuotannon ja -talouden tutkimusryhmä ja alueellinen verkosto, jolla on resurssit ja kansainvälistä osaamista auttaa yrityksiä aluetta parhaiten palvelevalla tavalla. Ryhmän keskeinen tehtävänä on myös kehittää niitä työtapoja, joilla tietoa ja osaamista siirretään tutkimuksesta käytäntöön. Rahoituskauden jälkeen ryhmällä on valmius jatkaa toimintaansa osana Oulun yliopiston toimintaa.

Hankkeelle haetaan EAKR-rahoitusta Pohjois-Pohjanmaan marraskuun 2024 lopussa päättyvässä hankehaussa. Kolmivuotinen hanke on tarkoitus toteuttaa 1.4.2025-31.3.2028 välisenä aikana. Hankkeen suunnitteluvaiheen budjetti on noin 1,0 ME. EAKR-rahoituksen (80 %) lisäksi Oulun yliopiston Kerttu Saalasti Instituutti käy neuvotteluja osarahoituksesta alueen toimijoiden kanssa.

Päärahoittaja Pohjois-Pohjanmaan liitto on suhtautunut hankevalmisteluun erittäin myönteisesti. Hankkeen valmisteluvaihetta rahoittava Sähkötekniikan ja energiatehokkuuden edistämiskeskus (STEK) on ilmaissut myönteisen suhtautumisen EAKR-hankkeen osarahoittamiseen. Oulun innovaatioallianssin (OIA) kokouksessa hanke on saanut

myönteisen vastaanoton ja OIA on pyytänyt esityksen omaa päätöksentekoaan varten.

Neuvottelut ovat käynnissä myös maakunnan seudullisten ja paikallisten kehitysorganisaatioiden (mm. Raahe, Naturpolis, Nihak) kanssa.

Oulun yliopiston Kerttu Saalasti Instituutti ehdottaa Vaalan kunnalle osallistumista Arvonlisää kestävästä energialiiketoiminnasta – energiatuotannon ja -talouden osaamista Pohjois-Pohjanmaalle - hankkeeseen joko osarahoittajana tai osatoteuttajana.

Osarahoittajana Vaalan kunnan rahoitusosuus olisi 5 000 e/ vuosi, yhteensä 15 000 euroa. Maksuosuuden jakautuminen vuosille 2025-2028 voidaan sopia erikseen.

Mahdollisena osatoteuttajana Vaala olisi ryhmähankkeen yhden osuuden hakija ja hallinnoija. Vaalan henkilö olisi osa projektitiimiä esim. 20 % työpanoksella, joka kohdistuisi erityisesti työpaketteihin kolme ja neljä (TP 3 Globaalien arvoketjujen synnyttämä paikallinen kasvuyrittäjyys, TP 4 Energiasiirtymän aluetoimijoiden ”käsikirja”) tai jollakin muulla erikseen sovittavalla osuudella ja hankekokonaisuuteen sopivalla sisällöllä. Rahoitusosuus rakentuisi osatoteuttajana siten, että Vaala kattaisi oman projektihenkilönsä palkka- ja flat rate -kulujen omarahoitusosuuden lisäksi ryhmähankkeen kokonaiskoordinoinnista sovittavan osuuden (6 000 e/vuosi).

Hankesuunnitelma tarkentuu neuvottelujen myötä.

Esittelijä

Kunnanjohtaja Kärkkäinen Minna Vaalan kunta

Päätösesitys

Kunnanhallitus esittää kunnanvaltuustolle:

1. Vaalan kunnan osallistuu kolmivuotiseen hankkeeseen ajalla 1.4.2025-31.3.2028
2. Vaalan kunnan maksuosuus on 5000 euroa/vuosi
3. päätös on ehdollinen, mikäli EAKR-rahoitus toteutuu

Päätös

Asia palautettiin uudelleen valmisteluun.